

JAN DE CLERCK, EEN INTERNATIONAAL OOSTENDENAAR

Jan De Clerck in zijn atelier (1958) gefotografeerd door J.F. Falise.

Jan De Clerck overleed te Oostende op 24 februari 1962, op de leeftijd van 81 jaar. Jan De Clerck was eigenlijk een schoolvoorbeeld van een kunstenaar, wiens werk pas na zijn dood de erkenning kreeg waar het recht op had. In de traditie van een dergelijk cliché overleed Jan De Clerck ook in armoede en slechts zeer beperkte bekendheid.

Dit alles niettegenstaande de bekende en gevreesde kunstcriticus Camille Lemonnier reeds in 1898 over Jan De Clerck zijn werk schreef: «C'est nouveau, c'est original, ce débutant deviendra maître».

De teruggetrokken levenswijze van Jan De Clerck, zijn vreemde huwelijk, naast zijn poëtische persoonlijkheid liggen ongetwijfeld aan de grondslag van het opvallende fenomeen, dat de uitzonderlijke waarde van het werk van deze grote meester tijdens zijn leven nooit echt bekend is geraakt. Jan De Clerck was een kunstenaar in leven en werk. Bovendien verkocht hij niet graag zijn werken.

Het is pas dankzij de oprichting van de vereniging (later VZW). 'Vrienden van Jan De Clerck', bestaande uit allemaal mensen die Jan De Clerck zelf persoonlijk hebben gekend en ook dankzij de familie Vanhoorne-Maes, de erfgenamen van Jan De Clerck dat deze kunstenaar thans zowel lokaal, nationaal als ook internationaal de bekendheid krijgt waar hij zonder enige twijfel recht op heeft. 'De Vrienden van Jan De Clerck' is thans uitgegroeid tot een vereniging die vele bewonderaars telt van deze Oostendse 'Meester'.

Naast Ensor, Permeke en Spilliaert is De Clerck één van de Oostendse groten. Mogelijks zelfs de allergrootste, want geen één is in staat geweest zoveel uiteenlopende genres te schilderen als Jan De Clerck. De toekomst zal zich daar nog over uitspreken. De titel van 'Internationale Oostendenaar' is Jan De

Clerck overwaard. Stadsconservator Norbert Hostyn willen we in het bijzonder danken voor zijn hulp bij het doorzoeken van het Jan De Clerckarchief, dank ook aan de heer Falise die Jan De Clerck persoonlijk heeft gekend en dank ook aan de familie Maes.

Over zijn leven en werk

Jan Jacques Frans De Clerck werd op 17 augustus 1881 in de Albertusstraat (nu Euphrasine Beernaertstraat) te Oostende geboren als zoon van Constant De Clerck en Charlotte Loncke. Jan was de oudste van zes kinderen. Zijn vader Constant De Clerck runde een zaak in muur- en vloerbekleding. Als kleine jongen werd Jan De Clerck naar een nonnetjesschool gestuurd in de Sint Sebastiaanstraat. Van 1893 tot 1897 was hij leerling aan het College te Oostende. Een tijdje volgde hij lessen aan de lokale tekenschool 'Ecole industrielle'. Hij was er echter een zeer onregelmatig leerling, die weinig voelde voor het saai academische onderwijspatroon. Van belang was wel dat hij er Hendrik Baels en de gebroeders van Oye leerde kennen. Hendrik

Baels (later provinciegouverneur) bleef een vurig bewonderaar van Jan De Clerck.

Toen Jan De Clerck 16 jaar oud was, vond zijn vader dat hij zich maar beter kon bekwamen in het vak van meubelmaker, behanger en decorateur. Zeker geen artiest. (Jan zou echter kunstschilder worden, zijn broer Georges muziekvirtuoos en zijn andere broer Oscar beeldhouwer).

Zonder medeweten van zijn ouders ging Jan De Clerck in Brussel echter lessen volgen bij de kunstschilder Camille Payen. Het Brussels artistieke wereldje van de late negentiger jaren (de tijd van Horta en van La Libre esthétique) stimuleerde Jan De Clerck ongetwijfeld om zich volledig toe te leggen op de kunstenaarsmogelijkheden die in hem leefden. Uit 1898 dateert het eerste schilderij van Jan De Clerck, waarover men gedocumenteerd is; het heette: een «Dolle Zee».

In de periode die de Eerste Wereldoorlog voorafging (la belle époque) hield Jan De Clerck regelmatig zomerse één-

Werf onder de sneeuw (1910); aquapastel op papier.

Decemberdag. Olie op doek. 1918.

manstentoonstellingen in de grote Oostendse hotels, terwijl hij, zij het zelden, ook doeken instuurde naar enkele groepsalons te Oostende, Namur, Wenen en Nieuwpoort.

Het waren meestal zeer eigen impressionistisch-pointillistisch getinte marines, landschappen ofwel verstilde stadsgezichten uit Oostende, Nieuwpoort of Brugge. Een grote diversiteit dus qua onderwerpen, meerdere technieken ook, werden door Jan De Clerck uitgetest. Met succes. Hij hield ook zeer veel van het stille (nog onbekende) poëtische Brugge van toen.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog vertoefde Jan De Clerck met zijn familie in Engeland, meer bepaald in het plaatsje Worcester Park in Surrey. Samen met tal van andere Belgen waaronder Permeke, Boudry, Tytgat, organiseerde De Clerck

anno 1915 te Kingston upon Thames een 'Belgian Exhibition of Modern Art'. Jan De Clerck was er met niet minder dan 10 werken vertegenwoordigd. Oostendse gezichten vooral, maar ook Engelse onderwerpen zoals «Kingston», «Temps Gris», «The first snow», «Cheam Village» en andere.

Zijn latere leven en werk

Over zijn levenswijze is eigenlijk niet zo heel veel bekend. Veelal wordt hij omschreven als een zeer zachtmoedig mens, een schilderende dichter. Weer anderen vertellen over hem dat hij best graag uitging. Na de Eerste Wereldoorlog lag hij in ieder geval aan de grondslag van de oprichting van een Lapon comité. Deze onderneming mondde in 1927 uit in de onthulling van een herdenkingspla-

ket ter ere van de toondichter Edmond Lapon in het Leopoldpark te Oostende. Een onderneming die bewees dat Jan De Clerck wel degelijk deelnam aan het openbare, sociale, culturele leven in de Stad Oostende.

Tijdens de wintermaanden van 1920-1921 verbleef De Clerck in Bretagne. Van na die tijd dateren een hele reeks olieverfschilderijen met Bretoense onderwerpen. In de zomer van 1927 had in twee galerijen te Oostende een grote retrospectieve van De Clerck's werk plaats. Meteen werd de schilder een groots huldebetoen gebracht. Het jaar erop verscheen een huldeboek dat bijdragen bevatte van ondermeer H. Baels, K. Jonckheere en C. Loontjens. En daarna wordt het opeens erg stil rond Jan De Clerck.

In 1930, bijna 50 jaar oud, huwde hij Marie de Smet, dochter van een welgestelde Oostendse immobiliënondernemer, die na de dood van haar vader alleen was komen te staan. Een huwelijk uit liefde was het vermoedelijk niet en allicht heeft het ook de persoonlijke ontplooiing van Jan De Clerck naar buiten toe erg beperkt. Het fortuin van zijn vrouw liet De Clerck toe een bescheiden bestaan te leiden zonder al te veel materiële bekommernissen. Hij had immers geen andere inkomsten dan die van de verkoop van zijn schilderijen. Na zijn huwelijk ging Jan De Clerck in de villa wonen van zijn echtgenote, in de Brusselstraat 15. In de tuin werd een atelier en expositieruimte gebouwd. Zijn vrouw die uitermate christelijk was, bleek de schilderkunst van haar man echter niet zo bijzonder hoog aan te slaan. Het lijkt wel of ze er zich voor schaamde gehuwd te zijn met een kunstenaar. En ook al bleven zijn vrienden zich duidelijk inzetten om Jan De Clerck zijn werk te lanceren, ook Jan zelf isoleerde zich meer en meer van de buitenwereld.

Na de dood van Ensor werd De Clerck als het ware de éminence grise van het Oostends artistiek wereldje. Zijn typische verschijning met de zwarte kapmantel, grote donkere hoed en wandelstok, maakten hem tot een levend anachronisme voor de vele mensen die noch hem, noch zijn kunst kenden. Een wat wereldvreemd man, ook al was hij de grootste kunstenaar die Oostende ooit voortbracht.

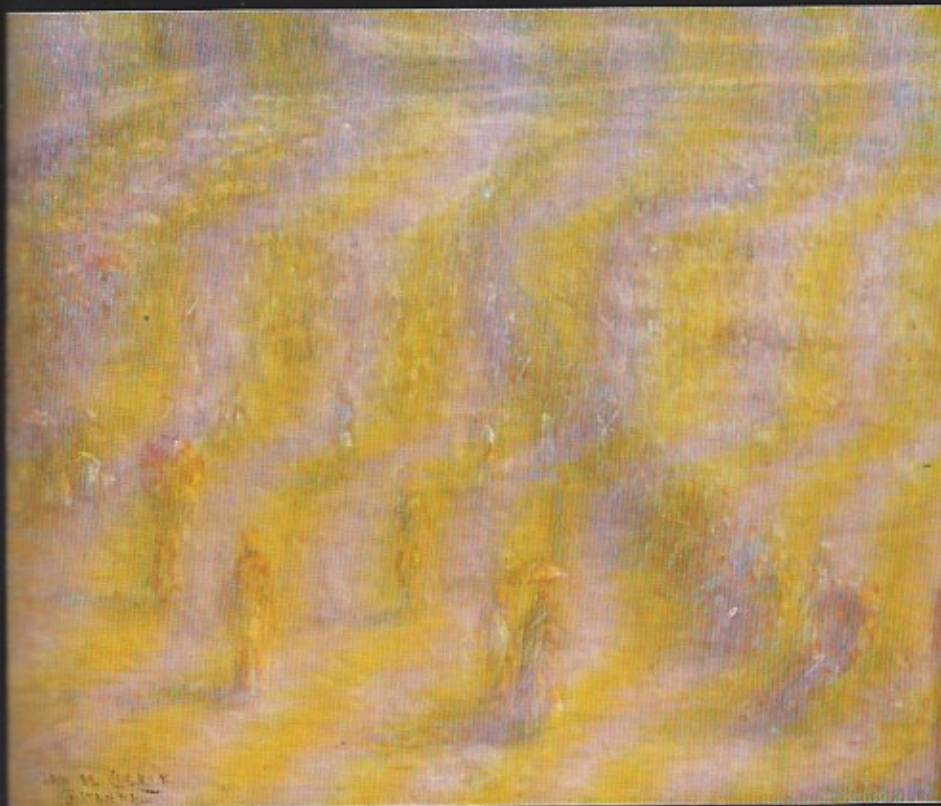
cw.

Over zijn werk

Zijn kunstenaarscarrière startte Jan De Clerck ongeveer gelijktijdig met kunstenaars als Gustaaf De Smet, Isidore Opsomer, Leon Spilliaert, Albert Servaers, Jean Brusselmans, Constant Permeke, Achiël Van Sassenbrouck, Albert Saverijs en andere. Zijn eerste werk stemt ook overeen met dat van de grote Vlaamse expressionisten.

Niettemin is het het impressionisme en

Zeedijk te Oostende, 1914. Olie op doek.

het post-impressionisme dat Jan De Clerck het meest beïnvloed heeft.

Jan De Clerck wordt het meest vereenzelvigd met zijn werken opgebouwd uit tal van verticale verfstreepjes in olie, pastel, houtskool of een mengtechniek die hij aquapastel heette.

Op zoek naar picturale uitdrukkingsmiddelen hield Jan De Clerck het niet bij de betreden paden. Een maximale uitdrukkingmogelijkheid was hetgeen hem het meest boeide. Ver van alle routine en akademisme zocht Jan de Clerck naar nieuwe procédés.

Zo schilderde Jan De Clerck werkelijk verbluffende werken.

Soms ook opteerde hij voor een volkse, naïeve stijl met expressieve directe kleuren. Dit werk omschreef hij als folklore.

C.W.

Bronnen:

De Plate (maandblad) bijdragen van Norbert Hostyn.

Monografie van Jan De Clerck door Norbert Hostyn.

Uitgave 'Jan De Clerck', aangeboden aan de Vrienden van Jan De Clerck.

Aanvende Vissersvrouw, 1918. Olie op doek.